HVA TRENGER DETTE STEDET?
og HVA TÅLER DETTE STEDET?

Av Morten W. Krogstad

På et mellomnivå, og mer konkret, har jeg pekt på verdien av steds-historie-fortellende forhold som: Finn frem til og sikre for fremtiden:

1. De kulturhistoriske ankerfestene.
2. Et så stort spekter av bygningstyper som mulig; et bredt arkitektoniske tverrsnitt.
.....

Landskapet

1. Hvorfor har folk slått seg ned akkurat her, eller hvorfor er dette blitt et “sted”? - Skyldes det landskapsmessige forhold som gir næringsmessige betingelser?

2. Hva er det mest typiske ved stedet i landskapet? - Finnes det overordnede forhold som høydedrag, forsenkninger, platåer, flater eller elvedrag?

3. Hva er de viktigste motivene i landskapet? - Hvilke steder i omgivelsene tjener som fondmotiv for viktige ankomststeder, utsiktspunkter og sentrale standpunkter? - Hvordan kan motiver og standpunkter beskyttes? - Hvordan kan de gjøres mer tilgjengelige?

Fornminner

4. Hva er de eldste tegn på at det har bodd mennesker her før i tiden? - Finnes det fornminner som lesbare tegn i landskapet; f.eks. fra eldre driftsformer, utvinning, fangst, skogbruk?

Kulturminner

5. Hvordan er bebyggelsen plassert? - Er den “selvgrodd”, bestemt av landskapet eller er den regulert?

6. Hvilke er de eldste menneskeskapte byggverk på stedet? - Hva slags bygninger er det? - Hvilke funksjoner har de hatt? - Har deres funksjoner endret seg eller opphørt? - Har bygningenes form og stil endret seg siden de ble oppført?

7. Hvilke er de mest verneverdige kulturminnene? - Er de sikret ved adekvate vernebestemmelser?

8. Hvilke er ellers de fineste husene, den vakreste bebyggelsen, det mest samstemte strøket? - Hvilken beskyttelse har de i gjeldende regulering?

9. Hvilke hus er stedets mest skjemmende? - Hvilke hus er det viktigst å "reparere"? - Hvilke hus bør rives eller ombygges?

Ankomst 1

10. Hvordan oppleves det i dag “å ankomme” på de mest benyttede innfartsårene? - Har veiene endret seg lite eller mye fra eldre tid? - Hvor befinner du deg når du ser reisemålet for første gang? - Hvor befinner du deg når du føler at du er fremme?

11. Hvilke steder markerer seg som ankomststeder? - Kan disse utsiktspunkter og deres omgivelser pleies slik at det bedre legges til rette for opplevelse?

12. Hva er det mest dominerende trekk i landskapet sett fra ankomststedet eller orienteringspunktet? - Hvilke er de mest iøyenfallende menneskeskapte elementer på de samme steder?

Møtesteder

13. Hvor er de hyggeligste stedene; som regel, men ikke alltid, de vakreste? - Hva er det som gjør disse stedene hyggelige? - Samler folk seg der pga. fine omgivelser, offentlighet og tilgjengelighet – eller fordi de er skjermet, med liten mulighet for innsyn utenfra? - Finnes det "uoppdagede”, hyggelige steder?

14. Hvor er de vakreste stedene? - Hvilke forhold gjør dem vakre? - Hvilke forhold skjemmer? - Kan opplevelsesmessige kvaliteter registreres og innarbeides i planer?

15. Hvor er de fineste sammenstillingene av det naturlige og det menneskeskapte? - F.eks.sammenstillinger av vei, vegetasjon og kurvatur; vei, kurvatur og hus; hus og anlegg ved elven; ... - Kan slike kvaliteter innarbeides gjennom registrering i et overordnet planverk?

16. Hvor og ved hvilke anledninger møtes folk? - Møtes de tilfeldig, tradisjonelt eller organisert? - Hvorfor akkurat der? - "Kler" stedene anledningene?

Virksomheter

17. Hvilke funksjoner har sin naturlige plass der de er? - Hvordan kan disse beskyttes?

18. Hva slags virksomheter skaper vanskeligheter for opplevelsesmessige og trivselsmessige forhold? - Hvordan kan virksomhetene skjermes eller flyttes?

19. Hva slags virksomheter savnes? - Hvor bør disse lokaliseres?

Overordnet strategi
Hvordan kan de registrerte kvaliteter vernes mot ødeleggelse og inngrep, eventuelt forløses eller eksponeres? Hvor finnes de mest verdifulle uutnyttede muligheter, og hvilke kan forløses med enkle midler?

(Fra artikkel i "ARKITEKTUR i NORGE" (ARKITEKTUR-ÅRBOK 1992) "SPØRSMÅL OM EIDSVOLL eller Eidsvoll på alvor" av Morten W. Krogstad SPØRSMÅL Å STILLE SEG på EIDSVOLL eller forsåvidt et hvilket som helst norsk sted)